

Nicolaus Copernicus Üniversitesi Kütüphanesi (Biblioteka Glowna) : Bina ve Derme Özellikleri ile İlgili Bir İnceleme*

Fatih Rukancı**

Hakan Anameriç***

Nicolaus Copernicus Üniversitesi Kütüphanesi 24 Ağustos 1945 tarihinde Toruń'da üniversite kampusu içerisinde kurulmuştur. Ancak kütüphane, hizmetlerine Mayıs 1947'de başlamıştır. Kütüphane açıldığında dermesinde yalnızca 44.000 cilt eser bulunmaktaydı. Bu dermenin büyük bölümü, çeşitli şehirlerdeki malikâneler, okullar ve özel koleksiyoncuların

Resim-1. Nicolaus Copernicus Üniversitesi Merkez Kütüphanesi (Biblioteka Glowna)

kütüphanelerindeki eserler kadar Königsberg ve Elblag üniversitelerinin kütüphanelerindeki eserleri de içermekteydi. Eserlerinin önemli bir bölümünü Pomeranya¹ bölgesinden sağlayan kütüphane, aynı zamanda Polonya ve Polonya dışındaki bazı kütüphanelerden gelen hediye ve bağışlar ile dermesini büyük ölçüde zenginleştirmiştir.

* Bu çalışma, 09-22 Mayıs 2006 tarihleri arasında Toruń Nicolaus Copernicus Üniversitesi, Institute of Information Science and Bibliology'e yapılan ziyaret sırasında yapılan gezi, gözlem ve görüşmeler sonucunda elde edilen bilgi, belge ve verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

** Dr., Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğretim Elemanı. frukanci@gmail.com.

*** Arş. Gör., Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğretim Elemanı. hakanameric@gmail.com.

¹ Batı'da Almanya'nın Rostock kentinden başlayarak Doğu'da Polonya'nın Gdansk (Danzig) kentine kadar uzanan, güneyde Oder Deltası, Warta, Vistül ve Noteç nehirleri ve kuzeyde Baltık sahili ile sınırlı bölge.

1947’de Polonya’da basılmış tüm kitapların toplandığı derleme kütüphanesi kimliğini de kazanan kütüphane, o tarihten bu yana ülke çapında ulusal kaynakları toplama sorumluluğunu üstlenmiştir.

Kütüphane günümüzde, 930.000 cilt monografik eser, yaklaşık 490.000 cilt gazete, dergi ve dizi yayından oluşan süreli yayın dermesine ve 400.000’in üzerinde materyalden oluşan özel bir dermeye sahiptir. Merkez Kütüphane, 24 fakülte kütüphanesi, bölümler ve enstitüler ile üniversitenin kütüphane bilgi ağını oluşturmaktadır. Bu kütüphane ağı ve veri tabanı içerisinde 2.400.000’in üzerinde kitap, süreli yayın ve kitap dışı materyal yer almaktadır. Merkez Kütüphane, 1993-1997 yılları arasında, bir Amerikan entegre kütüphane sistemi olan HORIZON’u uygulamasıyla, kendi kütüphane işlemlerinin yönetilmesinde başarılı olmuştur.

Kütüphane personeli çeşitli yabancı araştırma kurumları ve kütüphanelerle işbirliği yapmak, uluslararası projeler, kitap fuarları, konferanslar ve modern kütüphanecilikle ilgili toplantılara katkıda bulunmak amacıyla, ulusal ve uluslararası girişimlerde bulunmaktadır. Kütüphane, 106.000 cildin üzerinde danışma kaynağıyla çeşitli okuma salonlarında hizmetlerini sürdürmektedir.

Danışma Hizmetleri (Reference Services)

Danışma Hizmetleri Bölümü, modern teknolojik ve geleneksel yöntemleri kullanarak araştırmacıların ve akademisyenlerin bilgi gereksinimlerini karşılamaktadır. Okuma salonlarında ulusal ve konu bibliyografyaları (edebiyat, tarih, hukuk, sosyoloji, ekonomi, felsefe ve diğer konular), dizinler, sözlükler ve ansiklopediler bulunmaktadır.

Genel Okuma Salonu (Main Reading Room)

Genel okuma salonu, çeşitli bilgi alanlarına ilişkin birincil kaynaklardan oluşan bir dermeyi içermektedir. Araştırmacılar ve öğrenciler bu bölümde 35.000 cilt danışma kaynağına erişebilir, aynı zamanda depolarda korunan güncel dermenin yanı sıra 19. yüzyıla ait eserleri de inceleyebilirler.

Sürekli Yayınlar Okuma Salonu (Current Periodicals Reading Room)

Bu salonda 4.000 çeşit bilimsel ve popüler dergiye ulaşılabilmektedir. Bazı sürekli yayınlara ise yalnızca mikrofilm ya da çevrimiçi olarak erişilebilmektedir.

Avrupa Dokümantasyon Merkezi (European Documentation Center)

Bu merkez, 1998 yılında üniversite ve Avrupa Birliği yetkilileri arasında yapılan ikili anlaşma sonucu oluşturulmuştur. Bu anlaşma ile merkez, Avrupa Topluluğu Resmi Yayınlar Ofisi'nin yayınlamış olduğu tüm materyalin sağlanması ve bazı elektronik veritabanlarından yararlanabilme ayrıcalığını kazanmıştır. Avrupa Dokümantasyon Merkezi, Avrupa Birliği, entegrasyon süreci, OECD ve NATO ile ilgili yayınları toplar ve hizmete sunar. Bunun yanı sıra konuyla ilgili ulusal düzeyde Avrupa Birliği programlarına katılır.

Özel Dermeler (Special Collections)

Polonya Göç Arşivi (Archives of Polish Emigration)

Bu arşiv, 1939 yılından sonra Polonya Göçü'nün kültürel, politik, sosyal ve ekonomik gelişmelerini belgeleyen önemli merkezlerden biridir. Buradaki belgeler, 20. yüzyıldaki Polonya Göçü'nün çeşitli yönlerini incelemek isteyen araştırmacılara kaynak sağlamaktadır. Bu kaynaklar, 150'nin üzerinde özel arşivi, sanat eserini, diğer kütüphane materyalini ve yaklaşık 10.000 göçmenin çalışmalarını

içermektedir. Bu arşivin en önemli dermesi, *Wiadamoæci* dermesidir. Arşiv, *Archiwum Emigracji* dergisinin yayımından da sorumludur. Bu bölüm, aynı zamanda 2000 yılından beri Polonya Göçü'ne ilişkin önemli ve başarılı yüksek lisans ve doktora tezlerine ödül vermektedir.

Sosyal Yaşam Belgeliği (Social Life Documentation)

Bu belgelik, çoğu 1800 yılından sonra basılmış 75.000 eserden oluşmaktadır. En değerli belgeler 19. ve 20. yüzyılın ilk yarısında yayımlanmış olan Polonya ve Polonya Göçü'ne ilişkin gizli yayınlardır. Belgelik, Torun ve yöresinin tarihi ve bugünü ile ilgili materyalin toplanması konusunda yoğunlaşmıştır. Dermede politika, toplum, kültür ve bilim ile ilgili kitapçıklar, posterler, toplantı programları, fiyat listeleri, iş katalogları, kurumların ve organizasyonların eylem raporları yer almaktadır. Ayrıca, Nicolaus Copernicus Üniversitesi'nin tarihi ile ilgili fotoğraf ve baskıların toplanmasına özel dikkat gösterilmektedir. Bu belgelik, yabancı dillerde ve Lehçe yayımlanmış gizli yayınların yanı sıra; Torun, Nicolaus Copernicus Üniversitesi, *Polonica Dermesi*, *Vilniana* ve *Copernicana* olmak üzere 5 temel konu altında toplanmış belgeleri düzenlemektedir.

Patentler ve Standartlar (Patents and Standards)

Bu bölümde, Polonya patentlerinin yazılı açıklamaları, Lehçe, diğer Avrupa dilleri ve Japonca belgelerden oluşan CD-ROM veri tabanlarının patent ve markaları, Polonya standartlarının tam bir seti; dergiler, kataloglar, kayıt defterleri, Polonya Standartlar Komitesi ve Polonya Cumhuriyeti Patent Ofisi tarafından yayımlanan sınıflamalardan oluşan destek yayınlarını içeren 100.000 materyal bulunmaktadır.

Resim-4. Nicolaus Copernicus Üniversitesi (Uniwersytet Mikolaja Kopernika)'nden genel görünüm

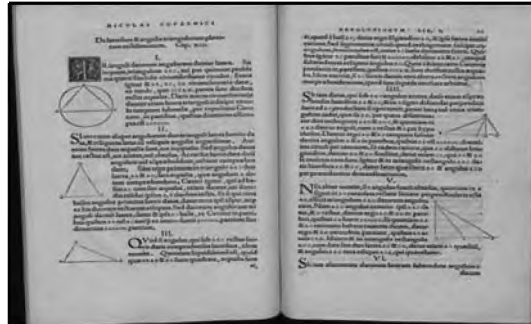
Patentler ve standartlar bölümü Polonya'daki farklı bölgesel patent bilgi merkezlerinden biridir.

Müzik Dermesi (Music Collection)

Kütüphanenin bu bölümü, 9000'in üzerinde vinil ve 300 taş plağı içeren yaklaşık 95.000 materyalden oluşmaktadır. Polonya asıllı Amerikalı ve Fransız sanatçılar kadar 16. ve 17. yüzyıla ait değerli Mezmurlar kitabı² ünlü bestecilerin ilk ve nadir eserleri yer almaktadır. Dünyanın sayılı derleme sanatçılarından biri olan Stefan Burhardt tarafından derlenen eserler de bu bölümde yer almaktadır.

Yazmalar Dermesi (Manuscripts Collection)

Bu dermenin büyük bölümü, *Szczecin*'den *Vilnius* ve *Köningsberg*'e kadar olan kuzey Polonya ile ilgili, 5000'in üzerinde el yazması eser ve belgelerden oluşmaktadır. Modern yazmaların önemli bir bölümü Latince, Almanca ve Lehçe'dir. Bu önemli belgeler arasında; Töton Şövalyeleri'nin 14. ve 15. yüzyılda hazırlanmış yasaları, Ortaçağ döneminden parşömen kodeksler, parlamento tutanakları, papalık ve manastırlara ait belgeler, çoğunlukla Polonya kralları tarafından imzalanmış soylulara ilişkin belgeleri içeren ve Pomeranya bölgesinin tarihine ilişkin 16. ve 17. yüzyıl kaynakları, İnciller ve ayin kitapları, 12. ve 15. yüzyıllara ait tören ve dua kitapları bulunmaktadır.

Resim-5. Kütüphanenin Eski Baskılar dermesinde yer alan Nicolaus Copernicus'un 1543'te Nürnberg'de basılan "De Revolutionibus Orbium Coelestium" adlı eserinin 20. sayfası (orijinal metinden)

² Kavalla söylenen ilahilerin toplandığı dua ve ayin kitabı.

Eski Baskılar Dermesi (Old Prints Collection)

Kütüphanenin bu bölümünde, çeşitli bilim dallarına ilişkin 53.000'in üzerinde eski baskı kitap ve onların bibliyografik kayıtları bulunmaktadır. Dermenin önemli bir bölümünü, Luther ve Melanchton gibi Protestan liderlerinin dini konulardaki çalışmaları oluşturmaktadır. Çok nadir bir eser olan Miechowlu Matthias'ın 1519 tarihli *Cronicles* adlı eseri ve Hohenzollern Prensi Albrecht'in gümüş kaplamalı 12'i cilt kitabı bu bölümde bulunmaktadır. Kütüphane, Nicolaus Copernicus'un *De Revolutionibus Orbium Coelestium* adlı eserinin 1543 tarihli Nürnberg ve 1566 Basel baskıları ve Galileo Galilei'nin *Narratio Prima* ve *Dialogues* adlı eserlerinin 1632 Floransa baskılarına sahip olduğu için gurur duymaktadır.

Sanat Dermesi (Art Collection)

Bu derme 228.000'in üzerinde sanat kitabı, sergi kataloğu, poster, orijinal resim ve grafik materyali içermektedir. Bu değerli dermede, Lehçe ve diğer dillerdeki eski ve çağdaş çalışmalar ve grafik eserler bulunmaktadır. Bu dermede, özellikle Torun Grafik Okulu'nun yanı sıra Vilnius ve savaşlar arası dönemden grafik dermeleri önemli yer tutmaktadır. Derme, ayrıca Polonyalı ve yabancı sanatçılar tarafından oluşturulmuş 40.000 adet ex-librise de sahiptir. 136.000 materyalden oluşan ve 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarına ait Polonya'nın en büyük kartpostal dermesi de bu bölümde bulunmaktadır. Bu bölüm ayrıca sanat tarihi, konservasyon ve müze çalışmalarına ilişkin 21.000 cilt kaynağa erişimi sağlamaktadır.

Kartografik Materyaller (Cartographic Collection)

Derme, 10.500 harita, 1550 atlas, 3 küre, yaklaşık 1050 kitap ve kartografya tarihi / teorileri ile ilgili dergilerden oluşmaktadır. Dermedeki birçok parça antika değerine sahiptir. Agnesse Batista'nın 16. yüzyılın ortalarında Venedik'te basılmış olan denizcilik atlasının yanı sıra Ptolemaios (Batlamyus)'un 1486 Ulm, 1508 Roma ve 1548 Venedik baskıları olan *Geography* adlı eseri en değerli kaynakları arasındadır. Ricaud de Tirregaille'nin 1762 tarihli Varşova

haritası ve Eilhardus Lubinus'un 1618 tarihli Pomeranya haritası kütüphanenin en değerli ve benzersiz eserlerindedir.

Resim-6-7. Kartografik Materyaller Bölümü'nde yer alan ve kütüphanedeki tek Türkçe eser olma özelliği taşıyan 1928 tarihli eski Türkçe ile yazılmış "Mükemmel ve Mufassal Türkiye Cumhuriyeti Atlası" adlı eser, Dr. Fatih Rukancı ve Arş. Gör. Hakan Anameriç (solda) tarafından incelenerek katalog kaydı ve transkripsiyonu yapılmıştır. (15.05.2006, Pazartesi)

Pomeranya Dermesi (Pomeranian Collection)

Resim-8. Eilhardus Lubinus'un 1618 tarihli Pomeranya haritası

Doğu ve Batı Pomeranya, Litvanya, Letonya ve Estonya, Baltık Denizi, Hanseatic Birliği³ ülkeleri ve İskandinavya tarihine ilişkin 1800 yılı sonrası

yayımları hizmete sunmaktadır. Bölgenin politik, sosyo-ekonomik ve kültürel tarihine dair 17.000 cilt önemli eser kullanıcılara açıktır. Pomeranya dermesi bölümünün personeli, Torun Bibliyografyası'nın yanı sıra Doğu ve Batı Pomeranya ve Baltık bölgesi tarihine ilişkin önemli bibliyografik kayıtları tutmaktadır. 1995'ten beri Marburg'daki *Herder-Institut* tarafından yayımlanan *Bibliographie zur Geschichte Ost-und Westpresussen* ve *Bibliographie zur Geschichte Pommerns*'in çalışmalarına katılmaktadır.

Kaynakça

- “*Nicolaus Copernicus University*”. (2005). Toruń: Nicolaus Copernicus University.
- “*Nicholas Copernicus University in Toruń*”. (2000). Toruń: Nicolaus Copernicus University.
- Tondel, J. (1994). *Srebrna biblioteka*. Warszawa: Biblioteka Narodowa.
- “*University Library in Toruń*”. 19.08.2006 tarihinde (2006). <http://www.bu.uni.torun.pl/en/>. adresinden erişildi.

³ Ortaçağ Alman kentlerinin oluşturduğu siyasi ve ticari birlik